

Fylkesmannen i Vestfold

Indre Viksfjord Vel
c/o Gustav E. Piene
Oberst Angells vei 17

0787 OSLO

Vår saksbehandler / telefon:
Erik Johan Blomdal
33 37 11 89

Deres referanse:

Vår referanse:
2018/335
Arkivnr: 410

Vår dato:
05.06.2018

Indre Viksfjord - Larvik kommune - tilskudd til tiltak, utprøving og overvåking av tiltak for å bedre livsmiljøet for ålegressenger - tilskuddsordningen for truede naturtyper 2018

Indre Viksfjord Vel tildeles på bestemte vilkår 600 000 kr over tilskuddsordningen for truede naturtyper i 2018.

Tildelingen går til tiltak, utprøving og overvåking av tiltak for å ta vare på en stor og verdifull ålegresseng som trues av massiv overgroing med grønnalger. Aktiviteter og tiltak gjennomføres slik at naturmiljøet ikke påføres skader, ulemper eller forstyrrelser av betydning.

Tiltaket skal være avsluttet og rapportert innen 1. desember.

Vi viser til søknad av 15. januar og etterfølgende kontakt med Gustav E. Piene og Ivar Trondsen.

Søknaden

Indre Viksfjord Vel søker om tilskudd til å videreføre arbeidet med å ta vare på en stor og verdifull ålegresseng innerst i Viksfjorden. Arbeidet startet opp i 2012 med støtte fra tilskuddsordningen, og er i de fem etterfølgende årene videreført med støtte fra denne. I årets budsjett (ca. 2,3 mill.kr) er vel 60 prosent av kostnadene disponert til tiltak, utprøving og overvåking av tiltak, 25 prosent til administrasjon og prosjektledelse og gjenværende beløp til undersøkelser i regi av eksterne fagmiljøer (8 prosent) og videre planlegging av en mulig tidevannsport (5 prosent).

På samme måte som foregående år legger søker til grunn en egenandel i form av dugnadsinnsats og rabatterte priser på leie av anleggsmaskiner mv. fra medlemmer i velforeningen. Egenandelen er beregnet til 15 prosent av budsjettet, dvs. at det søkes om 85 prosent kostnadsdekning over tilskuddsordningen.

Etter styrebehandling 10. mai har velforeningen redusert omfang og ambisjoner for årets tiltak, dette som en respons på redusert tilskudd og andre signaler fra Miljødirektoratet:

- Lenser overhales og settes ut
- Opptaksfartøyet klargjøres

- Opptak prioriteres; det mobiliseres likevel ikke for opptak av mindre mengder grønngalger
- Tilstandsovervåking på faste stasjoner videreføres som visuell observasjon og ved foto/film, mens prøvetaking og analyser reduseres i omfang eller sløyfes, avhengig av gjenværende midler på høstparten
- Luftinjisering av prøvefelt sløyfes eller begrenses til 1-2 behandlinger på høstparten, avhengig av gjenværende midler
- Infotiltak: Drifte prosjektets web-side, stille opp ved henvendelser fra media, gjennomføre det årlige miniseminalet som oppsummerer årets tiltak, i samarbeid med Fylkesmannen.

Søknadsbeløp: 1 937 500 kr

Tilskuddsordningen

2012-2017

Målet med ordningen er å bidra til å ta vare på forekomster av truede og utvalgte naturtyper med tilhørende artsmangfold. Fra 2012 har naturtypen ålegresseng vært innlemmet i ordningen. Klima- og miljødepartementet utgir et årlig rundskriv om tilskuddsordningen med hjemmel i forskrift. I tillegg til tiltak i felt kan det gis tilskudd til kartlegging og overvåking knyttet til tiltak, til skjøtsels- eller tiltaksplaner, nødvendig utstyr samt til informasjon om naturtypene. Midlene skal fortrinnsvis brukes utenfor verneområder.

Miljødirektoratet fordeler tilskuddsrammer fylkesvis med utgangspunkt i søknader, innmeldte behov fra fylkesmennene og tilgjengelig budsjett. Fylkesmennene prioriterer og fordeler midlene, og utarbeider tilsagnsbrev.

2018

I årets tildelingsbrev til Fylkesmannen opplyser direktoratet at tilskuddsordningen for 2018 ikke omfatter naturtypen ålegresseng. I ettertid har direktoratet likevel funnet grunnlag for å tildele prosjektet 600 000 kr i tilskuddsmidler. Vi viser til tidligere kontakt om bakgrunnen for endringen og tildelingen.

Ved årets tildelinger til fylkesmennene har direktoratet gitt generelle føringer om prioritering av tilskuddsmidlene til truede naturtyper:

Tilgjengeleg samla ramme for 2018, fylkesmannen sine prioriteringar og vurdering av kva som fell innfor ordninga har vore grunnlaget når Miljødirektoratet har fordelt endeleg ramme til fylka.

Kartlegging, overvåking, artskartlegging/artsregistreringar og FoU-tiltak som ikkje er direkte knytt til skjøtselstiltak er vanlegvis ikkje rekna innfor tiltakstypene for ordninga. Dette ligg til grunn for hovudprioriteringane som Miljødirektoratet har gjort ved nedjustering av ramme til fylka. Tiltak i verneområde skal primært meldast inn som behov gjennom prioritering av tiltaksmidlar i verneområde, og bør derfor i all hovudsak ikkje prioriterast over tilskottsordninga for trua naturtypar. Vi overlet til Fylkesmannen å vurdere mulegheitene for delfinansiering frå fleire kjelder der dette er muleg, og å sikre at ikkje same tiltak får tilskot frå ulike ordningar.

Ved tildelingen til prosjektet i indre Viksfjord har direktoratet formidlet vurderingar og signaler i e-post til Fylkesmannen, bl.a.:

- Prosjektet gjennomfører gode tiltak for ålegrasseng og det er bra. Viktige deler er også metodeutvikling, overvåking og samarbeid med FoU-institusjoner, som kan sies å være i grenseland eller utenfor det som ordningen er ment å dekke – uavhengig av endringen fra 2018.
- Prosjektet dreier seg også om behandling av et symptom og tar ikke direkte for seg viktige årsaker til problemet - altså avrenning fra omkringliggende arealer. Vi mener at tiltaket burde søkes finansiert gjennom FoU- og/eller andre miljøretta utviklingsmidler fra blant annet landbrukssektoren. Eksempelvis kunne

finansiering innenfor Klima- og miljøprogrammet være aktuelt (se omtale her: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/klima-og-miljoprogrammet/om-klima-og-miljoprogrammet>).

- Innenfor tilskuddsordningen for trua naturtyper blir det også en prioriteringsdiskusjon; hvorvidt det er rett å bruke så mye penger på en enkelt forekomst når vi har mange andre gode søknader.

For 2018 vil vi derfor tildele FM kr 600 000 i neste supplerende tildelingsbrev. Det vil være knyttet klare vilkår om at dette skal gå til konkrete skjøtselstiltak. Videre må søker få beskjed om at prosjektet må finne annen finansiering for de FoU-rettete delene av prosjektet i 2018 og at en tildeling for 2018 ikke kan tolkes som en forpliktelse til videre finansiering av prosjektet i kommende år.

Fylkesmannens merknader

Naturmangfoldloven (§§ 7-12)

Etter naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd. Prinsippene innebærer at vedtak må bygge på tilstrekkelig kunnskap, at føre-var prinsippet legges til grunn ved kunnskapsmangel, at påvirkningen av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen, at tiltakshaver bærer kostnadene ved eventuell miljøforringelse og at teknikker, driftsmetoder og lokalisering av tiltak er miljøforsvarlige.

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)

Generelt om tiltaket

Søknaden gjelder en stor ålegresseng (ca. 300 daa) innerst i Viksfjorden i Larvik kommune, registrert første gang i 2009 med verdi A; svært viktig for biologisk mangfold. Beskrivelsen og avgrensningen i naturbase (lokalitet Viksfjorden, BN00057486) bygger på første registrering i 2009, og er ikke oppdatert med supplerende undersøkelser i ettertid, som viser at ålegressengen er vesentlig større enn avgrenset i naturbase (ca. 100 daa). Grunnet overgjødning og dårlig vannutskiftning trues ålegresset av massiv overgroing med ettårige grønnalger, som stjeler lys i vekstsesongen og forringer vann- og sedimentkvalitet når de råtner. Algeoppblomstringen har negativ innvirkning også på andre naturverdier i området, bl.a. et naturreservat med rikt fugleliv, og på bruksinteresser (båtbruk, friluftsliv). Deler av ålegressengen ligger innenfor naturreservatet, mens tiltak, utprøving og overvåking av tiltak i sin helhet gjennomføres utenfor dette. To mindre ålegressenger i Vikerøysundet litt lenger ut, der miljøtilstanden i vannmasser og sedimenter gjennomgående er noe bedre, overvåkes også.

Velforeningen samler i egne rekker allsidig kompetanse og stort engasjement. I kombinasjon med god tilgang på maskiner og infrastruktur har dette bidratt til innovative løsningsforslag på miljøutfordringene, som tidevannsport og luftinjisering i råtne sediment, og stadig mer kostnads-effektive metoder for innfangning og opptak av grønnalger, som for øvrig etterbrukes som jordforbedringsmiddel. Eksterne fagmiljøer har bidratt med faglig forankring av tiltak, herunder kartlegging og overvåking av naturtilstanden og kvalitetssikring av løsninger som nevnt for å bedre vannutskiftning og vannkvalitet i det indre fjordbassenget. Til tross for effektiv metodikk svinger opptaket av grønnalger mye fra år til år, styrt særlig av temperatur (varierende algeoppblomstring) og vindretning (varierende forutsetninger for opptak).

I takt med en styrket kunnskapsbase av erfaring og mer vitenskapelig karakter, har intensjonen vært å vri innsatsen mer og mer over til tiltaksgjennomføring. Det er likevel fortsatt behov for å innhente kunnskap, se nedenfor.

Det er i Norge liten erfaring med skjøtsel og restaurering av ålegressenger, og tiltak for å motvirke oppblomstring av grønnalger. Metodeutvikling og erfaringer fra prosjektet vil derfor kunne ha overføringsverdi. Generelt har miljøutfordringene i indre Viksfjord, og utviklingen av kunn-

skap, metoder og tiltak for å løse disse, betydelig interesse som pionerprosjekt for forskning og forvaltning.

Søknaden og videreføringen av tiltaket i 2018 hviler særlig på dette grunnlaget (se utdyping nedenfor):

- Resultater og erfaringer fra perioden 2012-17, nedfelt i årsrapporter og skjøtselsplan
- Biologiske, kjemiske og fysiske undersøkelser i 2012-13 (Havforskningsinstituttet)
- Ålegressets tilstand og utvikling på faste posisjoner 2014-17; undersøkelser av arts- mangfold, vann- og sedimentkvalitet (NIVA)
- Effekter på vannutskifting og vannkvalitet av en tidevannsport; analyser og vurderinger (Akvaplan-niva)
- Luftinjisering og tilhørende analyser i prøvefelt på ca. 3 daa fra 2016
- Arbeidet etter vannforskriften
- Mini-seminar 15. desember om arbeidet i 2017, miljøutfordringer, videre satsing mv.
- Søknad til og støtte fra Oslofjordfondet til forprosjekt for tidevannsport

Tidevannsport

Velforeningens idé om en tidevannsport ved Vikerøybrua er vurdert av fagmiljøer i flere om- ganger. Undersøkelsene har konkludert med at tiltaket vil kunne føre til betydelig bedre vann- utskifting og en merkbar positiv effekt på vannkvaliteten i indre Viksfjord, men at det er usikkert om dette vil være nok til å fjerne problemet med grønnalger. Basert på prinsippskisser vel- foreningen har fått utarbeidet, har kommunen gitt rammetillatelse til en slik konstruksjon.

Velforeningen vurderer en tidevannsport som et aktuelt tiltak på mellomlang sikt, som vil kunne avløse opptak av grønnalger og luftinjisering i sedimentene som mer kortsiktige tiltak for å sikre ålegressens overlevelse. Når utslippet av næringssalter til fjorden på lengre sikt er redusert til et forsvarlig nivå som følge av målrettet arbeid etter vannforskriften, kan en eventuell tidevanns- port demonteres og velforeningens arbeid avsluttes.

En grunneier med en større landbrukseiendom ved Viksfjord, og som deltar aktivt i prosjektet, har nylig fått tilsagn om 250 000 kr i støtte fra Oslofjordfondet til å utarbeide forprosjekt for en tide- vannsport. Velforeningen har gått inn med betydelige ressurser til arbeidet med søknaden, og vil bidra også ved gjennomføring av forprosjektet i samarbeid med forskningsmiljøer (NIVA, Akva- plan-niva m.fl.), som deltar med egeninnsats. Konseptet med en tidevannsport er ikke prøvd ut i Norge tidligere; prosjektet kjenner heller ikke til eksempler fra Europa.

Forprosjektet vil bestå i å forberede og beskrive et fullskala prosjekt, som i neste omgang vil kunne tjene som søknadsgrunnlag til ulike støtteordninger/institusjoner. Forprosjektet vil bli igangsatt etter sommeren og ha rundt et års varighet.

Forsøk med å injisere luft i råtne sediment

Høsten 2016 gjorde velforeningen forsøk med å revitalisere råtne sediment i et felt på ca. 3 daa uten ålegress, dette ved å injisere luft i de øverste ca. 20 cm med en egenutviklet «slede» trukket etter opptaksfartøyet. Behandlingen ble gjentatt to ganger i 2017, samtidig som feltet ble utvidet til nesten det dobbelte. Sedimentanalyser før og etter behandlingen har vært en del av opplegget, dette for å dokumentere effekter og få kunnskap om hvor mange behandlinger som må til for å gi en varig bedret miljøtilstand. Tiltaket er avklart med Fylkesmannen som forurensningsmyndighet, der vi særlig la vekt på de lave verdiene av miljøgifter i sedimentene.

Erfaringene har så langt vært lovende både mht. ressursbruk og resultat, det siste i form av synlige (farge, vitalitet, småplanter av ålegress) så vel som målbare endringer (kjemi) i de øverste ca. 10 cm av sedimentet. I mai i fjor startet velforeningen i samarbeid med NIVA forsøk med å plante ut ålegress i deler av feltet som behandles med luftinjisering.

I år var ambisjonene opprinnelig å følge opp prøvefeltet med nye behandlinger og analyser før og etter sommeren, samt å etablere et nytt prøvefelt.

Prosjektet kjenner ikke til at det er anvendt tilsvarende metoder for å revitalisere råtne sediment andre steder. Om dette kan være en kostnadseffektiv måte å varig bedre miljøtilstanden og restaurere tapte ålegressenger på, eller om tiltaket egner seg best som mer kortvarig førstehjelp for kritisk truede forekomster, er for tidlig å si. Dette vil det være interessant å få undersøkt nærmere, for forskning så vel som forvaltning, med eller uten støtte fra tilskuddsordningen.

Overvåking

De siste fire årene er det på faste posisjoner gjort tilstandsvurdering av ålegressengene to eller flere ganger i sesongen basert på visuell observasjon, foto/film og prøver analysert for artsmangfold, vann- og sedimentkvalitet. Fra og med i fjor har velforeningen gått bort fra å overvåke lokalitetene på våren og senhøsten, og isteden lagt opp til mer omfattende overvåking på for- og ettersommeren, dette for å legge seg nærmere metodikken som brukes i arbeidet etter vannforskriften, slik at resultatene blir mest mulig relevante også i denne sammenhengen.

Arbeidet etter vannforskriften

Prosjektet fungerer som kunnskaps- og premissleverandør for arbeidet etter vannforskriften, som er rette adressat for gjennomføring av miljøtiltak i nedbørfeltet. Fra og med 2017 tas det som ledd i vannforvaltningsarbeidet prøver/analyser fra to av tilløpsbekkene til indre Viksfjord; Skisakerbekken og Hovlandbekken. I år vil det i nært samarbeid mellom kommunen og Fylkesmannen bli rettet en særlig innsats mot landbruket i nedbørfeltet, med sikte på å utløse gode miljøtiltak (kantsoner, fangdammer, redusert høstpløying osv.).

Organisering, finansiering, medvirkning

Velforeningens styringsgruppe videreføres med leder som prosjektansvarlig og kasserer som økonomiansvarlig. Fra 2014 har Ivar E. Trondsen vært engasjert som prosjektleder, innleid gjennom Larviksbedriften IT-tek AS.

Velforeningen har mottatt årlig støtte fra tilskuddsordningen for truede naturtyper i perioden 2012-17, totalt ca. 11 mill.kr. I tillegg til støtten har tiltaket til nå vært finansiert ved dugnadsinnsats og rabatterte priser på maskinleie mv. fra medlemmer i velforeningen. Videre har involverte fag- og forskningsmiljøer bidratt med «egenandeler» der oppdrag for velforeningen dels har falt sammen med institusjonens basisoppdrag og/eller hatt karakter av verdifullt utviklingsarbeid.

Fra 2016 er Viksfjord tatt opp som studieområde i EU-prosjektet MERCES, som gjelder restaurering av marine naturtyper, herunder ålegressenger, med NIVA som fagansvarlig. Prosjektet har etablert prøvefelt med utplanting av ålegress flere steder i fjorden, både i og utenfor den innerste delen med størst oppblomstring av grønnalger.

Med unntak av videre arbeid med å planlegge/prosjekttere en tidevannsport, er tiltaket i 2018 basert på tilsvarende finansiering som tidligere. Ettersom det nå er usikkert om prosjektet i fortsettelsen kan støttes over tilskuddsordningen, anbefaler vi at velforeningen sonderer mulighetene for alternativ finansiering.

Prioriterte tiltak 2018

Med utgangspunkt i søknaden og etterfølgende kontakt med Miljødirektoratet og velforeningen vektlegges følgende tiltak og aktiviteter:

1. Fjerne grønnalger
2. Overvåke ålegressenger på faste posisjoner, vurdere endringer i naturtilstand og effekten av tiltak
3. Fortsatt prøve ut tiltak med luftinjisering i felt med råttent bunnsediment
4. Drifte prosjektets webside, formidle resultater og erfaringer til media og forvaltning

Økosystemtilærming og samlet belastning (§ 10)

Selv om tiltaket medfører motorisert ferdsel og annen aktivitet i gruntvannsområdene inn mot et fuglerikt naturreservat, har vi til nå ikke fått meldinger om vesentlig forstyrrelse av fuglelivet som følge av dette. Vi legger til grunn at virksomheten videreføres med aktsomhet hva gjelder fuglenes bruk av området, og at det ved usikkerhet tas kontakt med lokalkjente ornitologer. Eventuell aktivitet som kan få vesentlig innvirkning på fuglelivet i naturreservatet krever behandling etter verneforskriften.

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)

Søker er ansvarlig for å forebygge og utbedre eventuelle skader på naturmiljøet som følge av tiltaket.

Miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering (§ 12)

Søker har egne erfaringer og tilgang på eksterne fagpersoner som til sammen gir et godt grunnlag for å lokalisere og utforme tiltak og aktiviteter slik at naturmiljøet ikke påføres skade eller ulempe av betydning. For eventuelle tiltak som krever særskilt tillatelse, kan hensyn bli konkretisert i egne vilkår.

Fylkesmannens vedtak

Økonomisk ramme

Med hjemmel i forskrift om tilskudd til tiltak for truede naturtyper imøtekommes søknaden med et tilsagn på inntil **600 000 kr.** Dette er et bruttobeløp som også må dekke merverdiavgift.

Tilsagnet gis på disse vilkår:

Faglige vilkår

1. Tiltaket gjennomføres som beskrevet i søknaden sammenholdt med dette brevet.
2. Tildelingen skal benyttes til tiltak, utprøving og overvåking av tiltak, informasjon og formidling til media og forvaltning.
3. Tiltaket utformes og gjennomføres slik at naturmiljøet ikke påføres skader, ulemper eller forstyrrelser av betydning.
4. Velforeningen er ansvarlig for å fremme eventuelle søknader om tiltak som krever særskilt behandling eller tillatelse.
5. Det utarbeides månedsrapporter til Fylkesmannen.
6. Tiltaket skal være avsluttet og rapportert innen **1. desember**. Rapporten skal i tekst og foto/illustrasjoner vise hva som er gjort og hvilke justeringer som eventuelt er foretatt underveis. Rapportering gjøres i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter.
7. Dersom noen av forutsetningene i dette brevet ikke lar seg gjennomføre teknisk, faglig eller økonomisk, skal Fylkesmannen varsles så snart som mulig.

Økonomi

1. Som foregående år kan tilskuddet belastes påløpte kostnader f.o.m. 1. april.
2. Det utarbeides månedsrapporter til Fylkesmannen.
3. Regninger fra firmaer der ansatte er involvert både som premissgivere og leverandører til prosjektet, viderefaktureres i forbindelse med månedsrapporten. Det samme gjelder fakturaer fra innleid prosjektleder.
4. Velforeningen kan viderefakturere regninger fra andre underleverandører fortløpende.
5. For å gi velforeningen likviditet til å betale mindre fakturaer i perioden mellom månedsrapportene, til kontante kjøp, samt for å sikre at alle fakturaer blir betalt til forfallsdato, kan velforeningen sende en a konto faktura på inntil fem prosent av tilsagnsbeløpet.
6. Velforeningen kan fakturere Fylkesmannen med forfall per 15 dager.
7. Sluttrapportering med regnskap og siste faktura leveres når arbeidet er avsluttet, senest innen **1. desember**.
8. Fylkesmannen og Riksrevisjonen har anledning til å iverksette kontrolltiltak for å sikre at midlene blir nyttet i samsvar med forutsetningene, jf. Bevilgningsreglementet § 12. Tilskuddet eller deler av det kan bli krevd tilbakebetalt hvis tiltaket ikke blir gjennomført etter vilkårene eller hvis opplysningene i søknaden ikke stemmer.
9. Regnskapsbilag skal oppbevares i minst ti år.

Faktura- og kontaktinformasjon

Fakturaer sendes i ordinær post (ikke e-post) til:

Fylkesmannen i Vestfold
Fakturamottak DFØ
Postboks 4746
7468 Trondheim

Fakturaer merkes: «Ålegressenger - indre Viksfjord 2018 - prosjekt 10623 - 2790 jek»

Fakturaer sendes også, sammen med månedsrapportene, til kontaktpersonen i Fylkesmannens miljø- og samfunnsikkerhetsavdeling (e-post).

Videre oppfølging

Skriftlig bekreftelse på at vilkårene i tilsagnsbrevet er akseptert sendes Fylkesmannen per e-post eller brev innen tre uker.

Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet. Eventuell klage skal være skriftlig begrunnet og sendt Fylkesmannen innen tre uker fra brevet er mottatt.

Med hilsen

Miljø- og samfunnsikkerhetsavdelingen

Elisabet Rui
fylkesmiljøvernssjef

Erik Johan Blomdal
naturforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi (e-post):

IT-tek AS v/Ivar E. Trondsen

Indre Viksfjord Vel v/Sten Rune Haakestad, Bjørn Tvester

NIVA v/Hartvig Christie, Eli Rinde

Akvaplan-niva v/Øyvind Leikvin

Semar AS v/Petter Skrikerud

Havforskningsinstituttet v/Frithjof Moy

Larvik kommune v/Einar Kolstad, Håvard Gulliksen, Hans Chr. Nygaard, Marit Vasbotten

Vestfold fylkeskommune v/Stein Erik Fjeldstad, Lars Wilhelm Solheim

Miljødirektoratet v/Knut Fossum, Dordi Kjersti Mogstad, Elisabet Rosendal, Per Johan Salberg

Internkopi (e-post):

Hilde Marianne Lien, Miguel Segarra Valls, Tor Fredrik Holth, Ailin Gundersen Gunnar Kleven,

Birgit Brosø, Fred Marius Svendsen, Arne Chr. Geving